

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

RADA EVROPY
EVROPSKÝ SOUD PRO LIDSKÁ PRÁVA
PÁTÁ SEKCE
VĚC MELICH a BECK proti ČESKÉ REPUBLICE

(stížnost č. 35450/04)

ROZSUDEK

ŠTRASBURK

24. července 2008

*Tento rozsudek nabude právní moci za podmínek stanovených v článku 44 odst. 2 Úmluvy. Může být předmětem formálních úprav.
Pořízený překlad rozsudku do češtiny není překladem oficiálním.*

Ve věci Melich a Beck proti České republice,

Evropský soud pro lidská práva (pátá sekce), zasedající v senátu ve složení:

Peer Lorenzen, *předseda*,
Rait Maruste,
Karel Jungwiert,
Volodymyr Butkevych,
Mark Villiger,
Mirjana Lazarova Trajkovska,
Zdravka Kalaydjieva, *soudci*,

a Claudia Westerdiek, *tajemnice sekce*,

po poradě konané dne 1. července 2008,

vynesl tento rozsudek, který byl přijat výše uvedeného dne:

ŘÍZENÍ

1. Řízení bylo zahájeno stížností (č. 35450/04) směřující proti České republice, kterou dne 30. září 2004 podali k Soudu občané České republiky pan Lubor Melich a pan Martin Beck („stěžovatelé“) na základě článku 34 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod („Úmluva“).

2. Stěžovatele zastupuje pan D. Strupek, advokát zapsaný v seznamu advokátů České advokátní komory. Českou vládu („vláda“) zastupuje její zmocněnec, pan V. A. Schorm.

3. Stěžovatelé zejména namítají, že trestní řízení, které proti nim bylo vedeno, nebylo spravedlivé.

4. Dne 10. září 2007 se Soud rozhodl komunikovat stížnost vládě. S odvoláním na ustanovení článku 29 odst. 3 Úmluvy Soud rozhodl, že přijatelnost a odůvodněnost stížnosti budou projednány současně.

SKUTKOVÝ STAV

I. OKOLNOSTI PŘÍPADU

5. Stěžovatelé se narodili v letech 1978 a 1977 a bydliště mají v Praze.

6. Dne 28. ledna 1999, kolem 22. hodiny, došlo mezi stěžovateli a třemi policisty, B., L. a P., k incidentu, který se zvrhl ve rvačku. Popis události, tak jak jej uváděli stěžovatelé, se liší od verze vyličené policisty.

7. Podle úředního záznamu, který téhož dne pořídili tři shora uvedení policisté, k těmto událostem došlo v průběhu kontroly totožnosti, k níž přistoupili poté, co jejich pozornost upoutala skupina pěti osob údajně kouřících marihuanu. Oba stěžovatelé za použití vulgárních výrazů odmítli uposlechnout výzvy k předložení dokladů totožnosti; policista B. je proto vyzval, aby jej následovali na policejní služebnu. Nato stěžovatelé své doklady totožnosti předložili. První stěžovatel se posléze začal vzdalovat směrem k tramvajové zastávce; policista L. jej vyzval, aby zůstal v místě provádění kontroly, a zamířil za ním.

Jakmile byli dostatečně blízko, první stěžovatel uhodil L. levou paží a srazil jej k zemi. Když jej chtěl policista B. zajistit, pokusil se první stěžovatel uhodit jej pěstí do obličeje. B. a L. přemohli odpor prvního stěžovatele, znehybnili jej na zemi a nasadili mu pouta. První stěžovatel vzápětí napadl B. spoutanými pažemi a levou nohou. Během tohoto střetu bránil policista P. druhému stěžovateli v účasti na potyčce, na což tento stěžovatel odpověděl ranami pěstí; s pomocí L. mu pak P. nasadil pouta. Dva přítomní, V. D. a I. D., se dobrovolně přihlásili jako svědkové. Ve 22,20 hod. byli tito svědkové a stěžovatelé převezeni na policejní služebnu. V záznamu stálo, že na tramvajové zastávce poblíž místa kontroly se nacházelo mnoho osob, které svými připomínkami narušovaly průběh kontroly, a že se tedy policisté necítili bezpečně.

8. Podle stěžovatelů čítala skupina pouze čtyři osoby, tedy je samotné a jejich přítelkyně P. V. a J. J. Výzvy policistů k předložení dokladů totožnosti uposlechli bez vulgárních připomínek. Poté byli vyzváni, aby policisty následovali na služebnu. Když se chystali tak učinit, druhý stěžovatel předal J. J. klíče od svého bytu; když se však první stěžovatel vzdálil, aby předal své klíče P. V., policista L. jej popadl, uhodil a srazil k zemi. Policista B. se do potyčky zapojil. Zároveň policista P. bránil druhému stěžovateli v účasti na potyčce; druhý stěžovatel sice připustil, že byl s policistou P. ve fyzickém kontaktu, odmítl však, že by jej udeřil pěstí. Podle stěžovatelů přihlížející osoby zásah policistů neschvalovaly kromě jednoho muže, který je pobízela a posléze se účastnil řízení jako svědek I. D. Pokud jde o P. V. a J. J., policisté je odmítli přivést na služebnu, obě se marně snažily podat svá svědectví; vyjádřit se před orgánem policie jim bylo umožněno teprve poté, co se rodiče stěžovatelů dostavili na služebnu, tj. 29. ledna 1999 ve 3 hod. P. V. a J. J. vyličily události shodně se stěžovateli, přestože neměly možnost se s nimi na výpovědi domlouvat. J. J. mimo jiné prohlásila, že přihlížející považovali zásah za brutální a že jedna žena jí půjčila svůj mobilní telefon, aby přivolala policii. Podle českého práva nebylo možné tato vysvětlení podaná před sdělením obvinění stěžovatelům použít jako důkaz v dalším trestním řízení.

9. Dne 29. ledna 1999 v 18 hod. bylo stěžovatelům sděleno obvinění z trestného činu útoku na veřejného činitele a konal se jejich výslech. Pod vlivem noci strávené v policejní cele prohlásili, že k incidentu došlo zbytečně, a vyjádřili nad ním politování; popřeli však, že by policisty napadli. První stěžovatel pouze přiznal, že po svém spoutání uhodil jednoho z policistů hlavou a srazil jej k zemi, a to poté, co mu tento policista zakázal předat klíče P. V. Po provedených výsleších byli stěžovatelé propuštěni.

10. Vzhledem k tomu, že policista L. již nekonal službu v Praze, jeho výslech byl proveden dne 30. března 1999 na dožádání. Obhájci stěžovatelů se z tohoto úkonu omluvili. Následně však uvedli, že celé pasáže protokolu z této výpovědi jsou totožné se zněním úředního záznamu ze dne 28. ledna 1999. Na tomto výsledku L. připustil, že když se první stěžovatel vzdaloval z místa kontroly, mířil k jedné z dívek na tramvajové zastávce.

11. Dne 8. dubna 1999 vyšetřovatel vyslechl svědka I. D. v přítomnosti obhájců stěžovatelů. Stěžovatelé uvedli, že tento svědek vypovídal ve prospěch policistů, ale že jeho verze událostí se od policejní verze liší; uvedl nicméně, že zaslechl, jak policisté vyzývají stěžovatele, aby je následovali na policejní služebnu.

12. Dne 12. dubna 1999 se konal výslech P. V. a J. J., které potvrdily tvrzení stěžovatelů. P. V. byla ve své výpovědi přerušena s upozorněním, že jí v případě krivého svědectví hrozí trestní stíhání. Uvedla mimo jiné, že má kontaktní údaje na další osobu, která byla událostem přítomna, a sice na Z. Š.; návrh obhajoby na provedení výsledku této osoby však vyšetřovatel zamítl na základě předpokladu, že Z. Š. bude svědčit ve prospěch stěžovatelů. J. J. uvedla, že při incidentu přivolala policii z mobilního telefonu patřícího jedné z přítomných osob. K návrhu obhájců stěžovatelů tak byla zajištěna další svědkyně, M. H.

Tato svědkyně při své výpovědi dne 16. dubna 1999 uvedla, že neviděla začátek potyčky; poté prý došlo k fyzickým střetům, nikoli však k násilnostem, chování policistů bylo spíše korektní, stěžovatelé reagovali úšklebky a provokativními gesty.

13. Ve dnech 16. a 23. dubna 1999 vyšetřovatel vyslechl policisty P. a B. v přítomnosti advokátů stěžovatelů. Stěžovatelé uvedli, že P. ani B. nebyl s to vysvětlit, proč by první stěžovatel měl opouštět místo kontroly, když jeho doklad totožnosti měli v rukou policisté.

14. Dne 25. května 1999 byli stěžovatelé obžalováni z trestného činu útoku na veřejného činitele.

15. Na hlavním líčení konaném dne 18. srpna 1999 Obvodní soud pro Prahu 1 vyslechl oba obžalované a policisty L. a P.; tito policisté popřeli, že by vyzvali stěžovatele, aby je následovali na policejní služebnu; podle názoru P. by taková výzva postrádala smysl v případě, kdy by byly doklady totožnosti předloženy. Soud vyslechl také svědkyně P. V., J. J., M. H. a Z. Š. Svědkyně obhajoby Z. Š. uvedla, že policisté vyzvali stěžovatele, aby je následovali na služebnu, a stěžovatelé je zcela jistě nenapadli. Výpověď svědka I. D., který byl na základě § 209 odst. 1 trestního řádu vyslechnut v oddělené místnosti, neboť se obával msty ze strany stěžovatelů, byla přenášena do jednací síně pomocí zvukového spojení.

16. Policista B. byl vyslechnut při hlavním líčení dne 29. září 1999; podle něj byli stěžovatelé vyzváni, aby se dostavili na policejní služebnu. Nevzpomínal si již sice, kdy přesně k tomu došlo, prohlásil však, že tato výzva zcela určitě nebyla učiněna předtím, než stěžovatelé předložili své doklady totožnosti.

17. V závěrečné řeči obhájci stěžovatelů zdůraznili, že tvrzení policistů potvrzuje pouze výpověď I. D., která však obsahuje řadu smyšlených údajů, a že by bylo nelogické, aby se první stěžovatel vzdálil z místa kontroly poté, co svůj doklad totožnosti předal policistovi. Dále tvrdili, že policisté, kteří stěžovatele vyzvali, aby je následovali na policejní služebnu, postupovali v rozporu se zákonem o Policii České republiky, a nebyli tak již v postavení veřejného činitele.

18. Rozsudkem ze dne 29. září 1999 obvodní soud shledal stěžovatele vinnými ze spáchání trestného činu útoku na veřejného činitele a uložil jim podmíněný trest odnětí svobody v trvání dvou měsíců. Zejména konstatoval, že policejní verze události byla dosvědčena přinejmenším v hlavních bodech výpovědí nestranného svědka I. D. a výpovědí M. H., jež potvrdila provokativní chování stěžovatelů. Pokud jde o výpovědi P. V. a J. J., soud dospěl k názoru, že mohly být do jisté míry ovlivněny skutečností, že se jedná o přítelkyně stěžovatelů. Vyslovil též jisté pochybnosti o výpovědi Z. Š., neboť ta byla ve styku s P. V. a J. J.

19. Druhý stěžovatel podal odvolání, v němž napadl nesprávné posouzení důkazů a nerovnost při posuzování věrohodnosti svědků. Zdůraznil, že kvůli pochybení policistů, kteří si nezjistili totožnost alespoň několika svědků z 30 až 50 přihlízejících, nemohl být skutkový stav dostatečně zjištěn. Stěžovatel též vytkl soudu, že se nezabýval motivy chování, jež mu bylo kladeno za vinu. Dále měl za to, že na policisty, kteří porušili zákon o Policii České republiky, se při incidentu nevztahovala ochrana, které požívají veřejní činitelé.

20. Po skončení veřejného zasedání, které se konalo dne 13. března 2000, Městský soud v Praze odvolání druhého stěžovatele zamítl. Shledal, že řízení před soudem prvního stupně netrpí podstatnými vadami, které by mohly mít vliv na objasněnost věci či na uplatnění práv obhajoby; dle jeho názoru byly provedeny všechny dostupné důkazy a jejich hodnocení bylo logické a dostatečně odůvodněné. Soud též dospěl k závěru, že postup policistů byl v souladu se zákonem.

21. Dne 16. října 2000 napadl druhý stěžovatel rozhodnutí ze dne 13. března 2000 ústavní stížností s poukazem na své právo na spravedlivý proces, presumpci nevinu a zásadu *in dubio pro reo* zaručené článkem 6 odst. 1 a 2 Úmluvy. Uvedl, že orgány činné v trestním řízení vycházely z předem pojatého přesvědčení o jeho vině, že jediným cílem trestního řízení bylo dosáhnout jeho odsouzení a že policisté záměrně nezajistili další svědky, protože osoby přítomné v místě incidentu považovaly jejich zásah za nepřiměřený. Stěžovatel konečně namítal, že svědci obhajoby byli považováni za nevěrohodné a že se městský soud nevypořádal s jeho námitkami.

22. Nálezem ze dne 4. října 2001 Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti podané stěžovatelem a zrušil rozhodnutí obou soudů rozhodujících v předchozím řízení. Ústavní soud dospěl k názoru, že závěry městského soudu nejsou přesvědčivé, že před zahájením řízení došlo k pochybením (nezajištění svědků) a že rozhodnutí vyšetřovatele nevyslechnout Z. Š. bylo v rozporu se zásadami trestního procesu, neboť se rovnalo předběžné selekci důkazů. Při hodnocení výpovědí P. V., J. J. a Z. Š. navíc městský soud nerespektoval zásadu volného hodnocení důkazů ani neodůvodnil svůj závěr o jejich nevěrohodnosti. Ostatně i popis událostí podaný policisty a I. D. trpěl nepřesnostmi, z nichž jen některé bylo možné vysvětlit tím, že různé fáze incidentu mohli vnímat rozdílně, či případně je vůbec nemuseli zaznamenat. Ústavní soud uvedl, že důkazní nouzi nebo jen mezery ve skutkovém základu věci nelze přičítat na vrub obžalovaných a že určitou skutkovou verzi nelze vzít za prokázanou pomínutím důkazů, které ji nepodporují. Podle soudu muselo být vyšetřování nutně ovlivněno skutečností, že policisté, jakkoli považovali chování stěžovatelů za nezákonné, nezajistili dostatek důkazů na to, aby mohl být skutkový stav popsán co možná nejpodrobněji včetně okolností svědčících ve prospěch stěžovatelů, a to navzdory k tomu, že se některé přítomné osoby nabídly jako svědci.

23. V souladu se zásadou *beneficio cohaesionis* byla napadená rozhodnutí zrušena též ve vztahu k prvnímu stěžovateli, přestože sám ústavní stížnost nepodal.

24. Ve dnech 13. února a 10. dubna 2002 se před obvodním soudem konala dvě hlavní líčení, při nichž byly nově provedeny důkazy. Většina vyslýchaných osob učinila stejnou výpověď jako dříve nebo odkázala na svou předchozí výpověď; první stěžovatel dodal, že předtím, než jej policisté spoutali, proti němu použili chvatů. I. D. byl znovu vyslechnut v oddělené místnosti nehledě na námitku obhajoby, že zákonné podmínky umožňující tento postup nejsou splněny; obhájci v této souvislosti zejména uvedli, že nedošlo k žádnému pokusu o mstu a že mají osobní údaje I. D. k dispozici. Policista L. ohledně nápadných podobností mezi svou výpovědí učiněnou na dožádání dne 30. března 1999 a úředním záznamem ze dne 28. ledna 1999 prohlásil, že uvedený záznam prostě četl před výsledkem.

25. Dne 3. června 2002 obvodní soud vynesl druhý rozsudek, jímž shledal stěžovatele vinnými ze spáchání trestného činu útoku na veřejného činitele a odsoudil je k podmíněnému trestu odnětí svobody v trvání dvou měsíců. Uvedl, že výpověď prvního stěžovatele učiněná dne 13. února 2002 vzbuzovala jisté pochybnosti, neboť se dříve o použití chvatů nezmiňoval a tato skutečnost nevyplývala ani z výpovědi druhého stěžovatele. Policisté naproti tomu předložili navzájem se shodující verze, potvrzené svědectvím I. D. a M. H. Soud uvedl, že výpovědím P. V. a J. J. nedůvěřoval, protože se jedná o přítelkyně obžalovaných, které mohly být ovlivněny, aby vypovídaly v jejich prospěch; M. H. navíc prohlásila, že jedna z těchto dívek se chovala značně hystericky a policisty slovně napadla.

26. Stěžovatelé se odvolali s tvrzením, že se obvodní soud neřídil závěry vyslovenými Ústavním soudem v jeho nálezu ze dne 4. října 2001 ohledně pochybení, k nimž došlo před zahájením řízení, a ohledně nevěrohodnosti P. V. a J. J. Stěžovatelé též zdůraznili, že dva důkazy byly provedeny v rozporu se zákonem; zaprvé, vše nasvědčovalo tomu, že policista L.

měl při přípravném výslechu k dispozici znění úředního záznamu, a zadruhé, podmínky pro provedení výslechu I. D. v oddělené místnosti nebyly splněny a ten se stěžovateli nechtěl být konfrontován, protože nevypovídal pravdu. Stěžovatelé nakonec napadli hodnocení důkazů.

27 Městský soud doplnil dokazování o výslech I. D. provedený v jednacím síni v přítomnosti obhájce stěžovatelů, avšak v nepřítomnosti stěžovatelů samotných.

28. Závěrem hlavního líčení konaného dne 18. prosince 2002 městský soud odvolání stěžovatelů zamítl. Postup soudu prvního stupně, který nedůvěřoval obžalovaným, jejichž výpovědi byly zčásti protichůdné, považoval za správný. V tomto ohledu odkázal zejména na výslech prvního stěžovatele ze dne 29. ledna 1999, kdy tento prohlásil, že uhodil L. hlavou; dle soudu tak stěžovatel jednoznačně přiznal, že policistu napadl. Vzhledem k tomu, že se P. V., J. J. a Z. Š. nezmiňovaly o tom, co se stalo před spoutáním prvního stěžovatele, tedy o výše uvedeném fyzickém útoku, jejich výpovědi se jevíly nepřesvědčivé. Podle soudu též nebylo prokázáno, že by policistovi L. byl před jeho výslechem čten dotyčný úřední záznam, a výslech I. D. v oddělené místnosti nebyl v rozporu se zákonem, když jeho totožnost byla známa a byl vyslechnut v přítomnosti obhájců obžalovaných před zahájením řízení. Dle názoru soudu nebyl I. D. povinen zdůvodňovat svou žádost o provedení výslechu v nepřítomnosti obžalovaných a předseda senátu mohl takové žádosti v souladu § 209 odst. 1 trestního řádu vyhovět, pokud ji považoval za důvodnou. Soud konečně uvedl, že postup policistů onoho dne, kdy došlo k předmětným událostem, byl v souladu se zákonem a že stěžovatelé nebyli po předložení dokladů totožnosti vyzváni, aby se dostavili na policejní služebnu; jak uvedl sám policista B., taková výzva by v daném okamžiku neměla smysl. Pokud I. D. takovou výzvu zaslechl, zřejmě ji nezachytil celou nebo ji nesprávně tlumočil. Ačkoli již nelze napravit pochybení, k nimž došlo před zahájením řízení a na která upozornil Ústavní soud, zajištěné důkazy byly podle soudu dostačující k vyslovení závěru o vině stěžovatelů.

29. Dne 26. března 2003 podali stěžovatelé ústavní stížnost. S poukazem na článek 6 Úmluvy tvrdili, že trestní řízení jako celek nesplňovalo kritéria spravedlivého procesu a že soudy nerespektovaly zásady presumpce neviny a *in dubio pro reo*. Nahromadění celé řady pochybení podle nich ukazuje na podjatost soudů, jejichž závěry byly v extrémním rozporu se zjištěným skutkovým stavem. Stěžovatelé zejména namítali, že městský soud s odkazem na výslech provedený 29. ledna 1999 vykonstruoval přiznání prvního z nich; v této výpovědi totiž první stěžovatel prohlásil, že policistu uhodil teprve poté, co mu byla nasazena pouta, tedy po skončení potyčky, zatímco soud tuto událost situoval na začátek potyčky, aby mohl znevěrohodnit svědkyni P. V., J. J. a Z. Š. Spis rovněž neobsahuje nic, co by podporovalo závěr, že stěžovatelé nebyli po předložení svých dokladů totožnosti vyzváni, aby se dostavili na policejní služebnu; dne 29. září 1999 měl policista B. dokonce prohlásit opak. Stěžovatelé rovněž zopakovali své námitky ohledně výslechu L. konaného 30. března 1999 a ohledně výslechu I. D.; pokud jde o posledně uvedený výslech, napadli argument vyslovený v rozhodnutí ze dne 18. prosince 2002, podle kterého mohl soud libovolně posoudit, zda má být svědek vyslechnut v nepřítomnosti obžalovaných. Trvali též na svém tvrzení, že policisté záměrně nezajistili více svědků onoho incidentu.

30. Rozhodnutím ze dne 25. března 2004, které bylo advokátovi stěžovatelů doručeno dne 2. dubna 2004, Ústavní soud odmítl ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou. Ústavní soud konstatoval, že námitky stěžovatelů směřují zejména k soudně zjištěnému skutkovému stavu a k provádění a hodnocení důkazů. Dle názoru Ústavního soudu bylo řízení nicméně vedeno řádně, rychle a v souladu s procesními pravidly. Zajištěné důkazy svědčily jednoznačně o vině stěžovatelů a soudy dostatečně objasnily své úvahy, jakož i názor na věrohodnost P. V., J. J. a Z. Š. Práva obhajoby nebyla výslechem I. D. podle § 209 trestního

řádu porušena a skutkový stav byl zjištěn v míře nezbytné k vynesení rozsudku. Soud konečně konstatoval, že námitky obsažené ve stížnosti jsou shodné s námitkami uvedenými v odvolání; odkázal tedy na odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně a na odůvodnění rozhodnutí ze dne 18. prosince 2002.

II. PŘÍSLUŠNÉ VNITROSTÁTNÍ PRÁVO A PRAXE

31. Podle § 209 odst. 1 trestního řádu má předseda senátu dbát o to, aby svědek ještě nevyslechnutý nebyl přítomen při výslechu obžalovaného a jiných svědků. Je-li obava, že svědek v přítomnosti obžalovaného nevypoví pravdu, případně jde-li o výslech svědka, jemuž z podaného svědectví hrozí újma na zdraví, smrt nebo jiné vážné nebezpečí, předseda senátu učiní opatření vhodné k zajištění bezpečnosti nebo utajení totožnosti svědka, případně vykáže obžalovaného po dobu výslechu takového svědka z jednací síně. Po návratu do jednací síně musí být obžalovaný seznámen s obsahem výpovědi svědka, může se k ní vyjádřit, a aniž by se se svědkem setkal, může mu prostřednictvím předsedy senátu klást i otázky.

32. Na podporu své stížnosti citují stěžovatelé z několika nálezů Ústavního soudu týkajících se zásady *in dubio pro reo*:

- v nálezu sp. zn. II. ÚS 291/2000 Ústavní soud vyslovil pochybnosti o věrohodnosti výpovědi spoluobžalovaného, jež usvědčovala stěžovatele, a shledal extrémní rozpor mezi závěry soudu a skutkovými zjištěními;

- v nálezu sp. zn. I. ÚS 733/01 dospěl Ústavní soud k závěru, že skutkový stav zjištěný soudy je v rozporu s provedenými důkazy;

- v nálezu sp. zn. I. ÚS 429/03 Ústavní soud uvedl, že za situace, kdy stojí proti sobě dvě vzájemně si odporující tvrzení, je nutné, aby věrohodnost výpovědi svědka, která je v protikladu k výpovědi obviněného, byla vyhodnocena vyčerpávajícím způsobem a ve vztahu ke konkrétní skutečnosti; jestliže nelze jednoznačně určit, která z variant skutkového stavu odpovídá skutečnosti, je třeba při zachování zásady *in dubio pro reo* zvolit variantu pro obžalovaného nejpriznivější.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

I. K TVRZENÝM PORUŠENÍM ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

33. Stěžovatelé tvrdí, že trestní řízení vedené proti nim nebylo spravedlivé, zejména s ohledem na svévolné provedení a hodnocení důkazů, a že soudci jednali na základě předem pojatého přesvědčení o jejich vině. V tomto ohledu se dovolávají článku 6 odst. 1, 2 a 3 písm. d) Úmluvy, který stanoví:

„(1) Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě (...) projednána (...) soudem, (...) který rozhodne (...) o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. (...)“

(2) Každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem.

(3) Každý, kdo je obviněn z trestného činu, má tato minimální práva:

d) vyslýchat nebo dát vyslýchat svědky proti sobě a dosáhnout předvolání a výslech svědků ve svůj prospěch za stejných podmínek, jako svědků proti sobě“.

34. Vláda s tímto tvrzením nesouhlasí.

A. K přijatelnosti

35. Soud konstatuje, že stížnost není zjevně neopodstatněná ve smyslu článku 35 odst. 3 Úmluvy. Soud dále neshledal žádný jiný důvod nepřijatelnosti stížnosti, a prohlašuje ji tedy za přijatelnou.

B. K odůvodněnosti

1. Tvrzení stran

36. Vláda je toho názoru, že nedošlo k omezení práv obhajoby způsobem, který by se neslučoval s článkem 6.

Co se týče námítky uplatněné stěžovateli ohledně výsledku svědka I. D., vláda uvádí, že stěžovatelé měli neomezenou možnost vyslechnout tohoto svědka prostřednictvím svých obhájců v přípravném řízení a v průběhu opakovaného projednávání případu před odvolacím soudem; tento svědek tedy nemůže být pokládán za anonymního. Svědku I. D. totiž nebyla v přípravném řízení poskytnuta žádná zvláštní ochrana a obhájci stěžovatelů se výsledku mohli zúčastnit a klást mu otázky. Obhájci stěžovatelů byli rovněž přítomni výsledku I. D. při hlavním líčení dne 18. prosince 2002. Stěžovatelé byli soudem po návratu do jednací síně seznámeni s obsahem jeho svědecké výpovědi, k níž nevznikli připomínky ani dotazy.

Co se týče svědka L., policisty, obhájci stěžovatelů se omluvili z jeho výsledku, který se konal na dožádání dne 30. března 1999, a to navzdory významu tohoto úkonu pro zájmy obhajoby. Stěžovatelé i jejich obhájci se poté dne 18. srpna 1999 zúčastnili výsledku svědka L. před soudem, ale na okolnosti, za nichž proběhl jeho výslech ze dne 30. března 1999, se jej nedotazovali. Teprve dne 13. února 2002 obhajoba vůbec poprvé položila L. dotaz, zda měl možnost seznámit se s úředním záznamem ze dne 28. ledna 1999 v době, kdy podával svědeckou výpověď před vyšetřovatelem; svědek vysvětlil shodnost svých výroků s textem úředního záznamu tím, že byl jedním z autorů úředního záznamu a že jej před výsledkem četl. Vláda se proto ztotožňuje se závěrem městského soudu obsaženým v jeho rozhodnutí ze dne 22. prosince 2008, podle nějž je výpověď svědka L. ze dne 30. března 1999 přípustným důkazem.

37. Pokud jde o hodnocení důkazů, k němuž stěžovatelé vyslovili námítky, vláda uvádí, že pochybení v první části soudního řízení byla napravena rozhodnutím Ústavního soudu, kterým byla vydaná rozhodnutí zrušena. Je sice pravdou, že již nebylo možno napravit Ústavním soudem kritizované pochybení policistů, kteří nezajistili totožnost dostatečného množství svědků, obecné soudy měly nicméně k dispozici dostatek dalších usvědčujících důkazů. Co se naproti tomu týče pochybení v posouzení výpovědí svědků J. J., P. V. a Z. Š., z rozhodnutí ze dne 18. prosince vyplývá, že byla napravena městským soudem; tento soud totiž náležitě vysvětlil důvody nevěrohodnosti těchto svědků, posoudil dostupné důkazy a odpověděl na námítky stěžovatelů.

38. Vláda má dále za to, že odůvodnění usnesení Ústavního soudu ze dne 25. března 2004 bylo v souladu s požadavky článku 6 Úmluvy, protože námítky uplatněné stěžovateli v ústavní stížnosti byly podobné námitkám obsaženým v jejich odvolání a protože není v rozporu s Úmluvou, odkáže-li nejvyšší soudní instance ve stručnosti na odůvodnění, jež podaly soudy nižších stupňů (viz, *mutatis mutandis*, *Vokoun proti České republice* (rozh.), č. 20728/05, 20. března 2007).

39. Na poli článku 6 odst. 2 Úmluvy vláda nesouhlasí s tvrzením stěžovatelů, že městský soud zkreslil výpověď prvního stěžovatele ze dne 29. ledna 1999 a výpověď policisty B. ze dne 29. září 1999 tak, aby mohl rozhodnout o jejich vině. Vláda uvádí, že soud po posouzení výpovědí prvního stěžovatele v jejich celku dospěl bez jakéhokoli náznaku svévole k závěru, že jsou rozporné a že stěžovatel není s to tyto rozpory vysvětlit. Vláda se rovněž domnívá, že z předmětných výpovědí vyplývá, že se městský soud při posuzování námitky týkající se výzvy k následování na policejní služebnu prostě zmýlil, když se ve svém rozhodnutí ze dne 18. prosince 2002 odvolal na výpověď policisty B. namísto výpovědi policisty P.

40. Vláda konečně nesouhlasí s tvrzením stěžovatelů, že trestní řízení bylo zcela otevřeně svévolné, že opomenutí policistů zjistit totožnost více svědků bylo úmyslné a že podobné méně závažné trestné činy jsou často vyřizovány rutinně, a tím pádem s větším rizikem svévole.

41. Stěžovatelé v první řadě uvádějí, že se vláda zaměřuje na méně významné námitky týkající se například výsledku svědků I. D. a L., zatímco k otázce zkreslení některých výpovědí městským soudem se vyjadřuje jen velmi stručně. Stěžovatelé tvrdí, že přístup orgánů činných v trestním řízení byl otevřeně svévolný a plně zaměřený na jejich odsouzení.

42. Stěžovatelé připouštějí, že jim byl uložen poměrně nízký trest za spíše méně závažný trestný čin. Podle jejich názoru se řízení v podobných případech odehrává rutinním způsobem s větším rizikem svévole. Domnívají se však, že jejich případ si zasluhuje zvláštní pozornost, neboť se v něm jedná o policisty; v České republice se údajně policisté nezdáka snaží vysvětlit svůj nesprávný postup a zakrýt zneužití pravomoci tím, že někoho obviní z napadení. V takových případech jsou často jedinými důkazy protichůdné výpovědi zúčastněných osob, což si ze strany státních orgánů žádá zvláštní opatrnost. Tyto orgány musí posuzovat důkazy pečlivě, logicky a se zřetelem k právům obhajoby, aby nenabádaly členy policejního sboru ke zneužívání pravomoci a neotrásly důvěrou občanů. V daném případě se však popis skutkových okolností podaný policisty jeví jako nelogický, neboť nijak nevysvětluje, proč by se měl stěžovatel vzdalovat z místa kontroly v okamžiku, kdy policista již měl v rukou jeho občanský průkaz, ani proč by měl policistu napadnout. Orgány nevěnovaly případu zvláštní péči a řízení, které předcházelo přijetí pružnější novely č. 265/2001 Sb., se odehrávalo podle zastaralých pravidel, odkud pramenila nutnost vyslechnout všechny svědky opětovně před soudem a také délka soudních rozhodnutí. Tato rozhodnutí totiž obsahují doslovný přepis všech důkazů předložených soudu, avšak nejdůležitějším bodům, tj. posouzení důkazů, hodnocení soudce a odpovědi na argumenty obhajoby, věnují pouze několik málo odstavců.

43. S odvoláním na nález Ústavního soudu ze dne 4. října 2001 stěžovatelé uvádějí, že řízení bylo negativně ovlivněno skutečností, že policisté nezajistili dostatečný počet svědků a že toto pochybení již posléze nebylo možno napravit. Stěžovatelé sice připouštějí, že soudy měly k dispozici dostatek dalších usvědčujících důkazů, domnívají se však, že v této souvislosti se objevuje jiný problém, a to, že někteří z opomenutých svědků mohli svědčit ve prospěch obhajoby (čehož si policisté byli vědomi), což by bývalo mohlo změnit popis skutkového stavu. Podle stěžovatelů se nejednalo o pouhé opomenutí, nýbrž o vědomý postup policistů, kteří si chtěli vybrat pouze ty svědky, kteří schvalovali jejich postup, jakkoli byl nezákonný. Z tohoto důvodu odmítli vysvětlení od J. J. a P. V. a zajistili pouze I. D. a jeho sestru V. D., která mimoto nikdy nebyla vyslechnuta, ačkoli městský soud její výslech naplánoval na 18. prosince 2002. Tento selektivní výběr svědků znevýhodnil obhajobu, aniž by však byl považován za pochybnost ve prospěch obžalovaných.

44. Stěžovatelé rovněž tvrdí, že pokud městský soud v rozhodnutí ze dne 18. prosince 2002 zkreslil výpověď prvního z nich učiněnou dne 29. ledna 1999, nebylo to, jak tvrdí vláda, z toho důvodu, aby zdůraznil nesrovnalosti v jeho výrocích, nýbrž aby vyhověl pokynu Ústavního soudu odůvodnit svůj závěr o nevěrohodnosti svědků P. V., J. J. a Z. Š. Jelikož soud takto záměrně přesunul okamžik, kdy stěžovatel podle svého tvrzení zasadil po svém spoutání policistovi L. úder hlavou, na začátek incidentu, mohl tedy takto dospět k závěru, že stěžovatel *de facto* učinil doznání a že svědkyně P. V., J. J. a Z. Š. nejsou věrohodné, neboť se o této události nezmiňují. Stěžovatelé sice neoponují názoru vlády, že soud mohl zaměnit jména svědků B. a P., přiklání se však spíše k názoru, že tento postup soudu byl záměrný a svévolný, neboť soudu poskytl odpověď na jeden ze zásadních argumentů obhajoby. Konečně co se týče výpovědi policisty L. ze dne 30. března 1999 a její zjevné shody s úředním záznamem, stěžovatelé se domnívají, že vysvětlení L., které převzala vláda, je v rozporu se zdravým rozumem, neboť v takovém případě by si policista musel zapamatovat třístránkový text, místy i doslovně. Stěžovatelé dále napadají skutečnost, že třem dotyčným policistům bylo umožněno vypracovat společný úřední záznam, a namítají, že podle českého práva nemůže takový záznam sloužit jako důkaz. Pokud tedy vyšetřovatel povolil L., aby svou výpověď diktoval ze záznamu ze dne 28. ledna 1999, porušil tím zákon a popřel účel svědecké výpovědi.

45. K výsledku I. D. stěžovatelé uvádějí, že svědek může být vyslýchán v nepřítomnosti osoby, proti níž svědčí (a to i v případě, že je přítomen její obhájce), pouze za zvláštních okolností (*X. proti Dánsku*, č. 8395/78, rozhodnutí Komise ze dne 16. prosince 1981, Rozhodnutí a zpráva 27, s. 50; *Kurup proti Dánsku*, č. 11219/84, 10. července 1985, Rozhodnutí a zpráva 42, s. 293). V českém právním řádu jsou tyto okolnosti upraveny v § 209 odst. 1 trestního řádu; v daném případě však ani jeden ze tří výsledků I. D. požadavky tohoto ustanovení nesplňoval, když městský soud pouze uvedl, že I. D. si přeje být vyslechnut odděleně od stěžovatelů. V tomto ohledu stěžovatelé zdůrazňují, že se I. D. nesetkal s žádnými potížemi poté, co byli v září 1999 poprvé odsouzeni na základě jeho výpovědi, a že jeho popis skutkového stavu je přehnaný, což ostatně shledal i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 4. října 2001. Stěžovatelé zastávají názor, že I. D. s nimi nechtěl být konfrontován, protože jeho svědectví bylo křivé; toto podezření jim však nebylo umožněno ověřit.

46. Stěžovatelé konečně namítají nedostatečné odůvodnění druhého rozhodnutí Ústavního soudu. Uvádějí, že na rozdíl od případu *Vokoun* (viz výše), zmiňovaného vládou, nebyla jejich ústavní stížnost odmítnuta pro nedodržení procesní podmínky a byla meritorně posouzena. Není ostatně pravdou, že by v ústavní stížnosti pouze zopakovali námitky uvedené již v odvolání, neboť v ní uvedli námitky ohledně postupu městského soudu, kterými se Ústavní soud zabýval jako první; proto nebylo možné učinit žádný odkaz na rozhodnutí soudů nižších stupňů. Ústavní soud, aniž by vysvětlil, proč dospěl k odlišnému závěru než v rozhodnutí ze dne 4. října 2001 a aniž by skutečně posoudil tvrzení stěžovatelů, se omezil na konstatování, že práva obhajoby porušena nebyla.

2. Hodnocení Soudu

47. Soud úvodem poznamenává, že požadavky článku 6 odst. 3 Úmluvy vyjadřují zvláštní aspekty práva na spravedlivý proces, které je obecně zaručeno odstavcem 1 (*G. B. proti Francii*, č. 44069/98, § 57, ESLP 2001-X), a že presumpce nevinoty zakotvená v odstavci 2 článku 6 je jednou ze složek spravedlivého trestního procesu vyžadovaných odstavcem 1 (*Janosevic proti Švédsku*, č. 34619/97, § 96, ESLP 2002-VII). Vzhledem k tomu, že námitky uplatněné na poli článku 6 odst. 1, 2 a 3 písm. d) se překrývají, pokládá Soud za vhodné se jimi zabývat z pohledu všech těchto tří ustanovení dohromady.

48. Soud rovněž připomíná, že v případě, kdy nedošlo ke svévoli, mu nepřisluší nahrazovat vnitrostátní soudy při výkladu práva a při hodnocení skutkových okolností a důkazů. Soud totiž nemůže sám zkoumat skutkové okolnosti, které vnitrostátní soud vedly k přijetí toho či onoho rozhodnutí, neboť v takovém případě by se povýšil na soud třetího či čtvrtého stupně a překročil by tím meze svého poslání (*Kemmache proti Francii* (č. 3), rozsudek ze dne 24. listopadu 1994, série A č. 296-C, § 44). Provádění důkazů se též v první řadě řídí normami vnitrostátního práva. Vnitrostátním soudům tak v zásadě přísluší hodnotit jimi nashromážděné důkazy a rozhodovat o případnosti důkazů navrhovaných obžalovanými (*Perna proti Itálii* [velký senát], č. 48898/99, § 29, ESLP 2003-V). Podle Úmluvy je úkolem Soudu zkoumat, zda bylo posuzované řízení spravedlivé jako celek, tj. včetně způsobu předkládání důkazů (*G. B.*, viz výše, § 59; *Pélissier a Sassi proti Francii* [velký senát], č. 25444/94, § 46, ESLP 1999-II).

49. Soud konečně uvádí, že zásada *in dubio pro reo*, která je specifickým výrazem zásady presumpce neviny (*Vassilios Stavropoulos proti Řecku*, č. 35522/04, § 39, 27. září 2007), vyžaduje, aby soudci nevycházeli z předem pojatého přesvědčení, že obžalovaný spáchal čin, který je mu kladen za vinu, aby důkazní břemeno spočívalo na obžalobě a aby případné pochybnosti byly využity ve prospěch obžalovaného (*Lavents proti Lotyšsku*, č. 58442/00, § 125, 28. listopadu 2002).

50. V daném případě není úkolem Soudu vyjadřovat se k vině stěžovatelů či k tomu, zda vnitrostátní orgány správně posoudily skutkový stav a aplikovaly zákon. Jeho úkolem je přezkoumat tvrzení stěžovatelů, že řízení ve svém celku nebylo v souladu se zárukou spravedlivého procesu (viz, *mutatis mutandis*, *Perlala proti Řecku*, č. 17721/04, § 25, 22. února 2007).

51. Soud předně konstatuje, že Ústavní soud ve svém prvním rozhodnutí ze dne 4. října 2001 shledal jistá porušení zásady spravedlivosti. Jedna z jeho výtek směřovaných soudům nižších stupňů se týkala nedostatku důkazů, zejména pak skutečnosti, že policisté nezajistili více svědků, což negativně ovlivnilo následující vyšetřování. Nikdo nepopírá, že toto pochybení nebylo možné později napravit. Z názoru Ústavního soudu, že nedostatek důkazů či nedostatečně zjištěný skutkový stav nemohou být přičítány k tíži obžalovaných, však nebyl vyvozen žádný důsledek. V této souvislosti Soud konstatuje, že vláda se nikterak nezabývá skutečností, že svědkyně V. D., jejíž totožnost byla zajištěna v den incidentu, nebyla nikdy vyslechnuta, ač byl její výslech podle stěžovatelů stanoven na 18. prosince 2002.

52. Další výhrada Ústavního soudu se týkala nedostatečného odůvodnění nevěrohodnosti svědků P. V., J. J. a Z. Š. V řízení, které následovalo po vynesení nálezu ze dne 4. října 2001, se obvodní soud nicméně držel svého předchozího zdůvodnění, tj. že P. V. a J. J. jsou přítelkyněmi obžalovaných. Městský soud tyto úvahy doplnil o skutečnost, že se tito svědkové nezmiňovali o fyzickém útoku na policistu L., který měl první stěžovatel podniknout *předtím*, než mu byla nasazena pouta. Toto tvrzení se však setkává s důrazným nesouhlasem stěžovatelů, kteří tvrdí, že jde o zkreslení výpovědi prvního z nich učiněné dne 29. ledna 1999. Ačkoli tato námitka byla jedním z hlavních argumentů vznesených stěžovateli před Ústavním soudem, přičemž se navíc dotýkala „práv a svobod“ zaručených Úmluvou, a vyžadovala tedy konkrétní a jasnou odpověď (viz, *mutatis mutandis*, *Wagner a J. M. W. L. proti Lucembursku*, č. 76240/01, § 96, ESLP 2007-... (výňatky)), omezil se Ústavní soud ve svém rozhodnutí ze dne 25. března 2004 na konstatování, že vysvětlení nevěrohodnosti svědků, jež podaly soudy, je dostačující.

53. Soud dále konstatuje, že ačkoli Úmluva nevylučuje možnost výsledku svědka v nepřítomnosti obžalovaného, je-li přítomen jeho advokát, musí být taková výjimka ze záruk

zakotvených v článku 6 vykládána restriktivně. Soudy však dostatečně nevysvětlily, proč v daném případě aplikovaly § 209 odst. 1 trestního řádu, když I. D. nejprve vyslyšely v oddělené místnosti a poté v jednací síni, avšak v nepřítomnosti obžalovaných. Názor městského soudu, že I. D. nemusel odůvodnit svou žádost o výslech v nepřítomnosti obžalovaných, a mlčení soudů k tvrzení stěžovatelů, že svědka nikterak nezastrašovali, se v tomto ohledu jeví jako neslučitelné se zásadami spravedlivosti a transparentnosti. Takový postup budí dojem, že soudci jednali na základě předem pojatého přesvědčení o vině obžalovaných.

54. Soud konečně zdůrazňuje význam, jaký je nutno přikládat tomu, jak se věci jeví navenek, a rovněž zvýšené citlivosti veřejnosti na záruky řádného soudnictví (*Borgers proti Belgii*, rozsudek ze dne 30. října 1991, série A č. 214-B, § 24; *Öcalan proti Turecku* [velký senát], č. 46221/99, ESLP 2005-IV). Zároveň připomíná, že v otázce spravedlivosti mají smluvní státy užší prostor pro uvážení v oblasti trestního stíhání než v oblasti občanskoprávních sporů (*Dombo Beheer B. V. proti Nizozemsku*, rozsudek ze dne 27. října 1993, série A č. 274, § 32). Vzhledem k těmto okolnostem se Soud domnívá, že veškeré výše uvedené obtíže měly ve svém souhrnu natolik omezující dopad na práva obhajoby, že došlo k porušení zásady spravedlivého procesu zakotvené v článku 6. Soud proto nepovažuje za nutné se vyjadřovat k ostatním námitkám uplatněným stěžovateli.

55. V daném případě tedy došlo k porušení článku 6 odst. 1, 2 a 3 písm. d) Úmluvy.

II. K POUŽITÍ ČLÁNKU 41 ÚMLUVY

56. Článek 41 Úmluvy stanoví:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přiznává v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

A. Újma

57. Stěžovatelé požadují každý částku 4 000 € jako náhradu morální újmy, kterou údajně utrpěli, přičemž zdůrazňují, že vnitrostátní orgány vědomě postupovaly svévolně.

58. Vláda se domnívá, že samotné konstatování porušení Úmluvy představuje dostačující zadostiučinění za morální újmu, kterou stěžovatelé případně utrpěli, vzhledem k tomu, že mají možnost navrhnout obnovu řízení před Ústavním soudem.

59. S ohledem na okolnosti případu se Soud domnívá, že konstatování porušení Úmluvy poskytuje samo o sobě dostatečné spravedlivé zadostiučinění za případnou morální újmu způsobenou stěžovateli. Soud nicméně připomíná, že dospěje-li k závěru, že k odsouzení stěžovatele došlo navzdory možnému rozporu s požadavkem na spravedlivý proces, je přiměřeným prostředkem pro zhojení zjištěného porušení Úmluvy nové řízení nebo obnova řízení na návrh stěžovatele (viz, *mutatis mutandis*, *Somogyi proti Itálii*, č. 67972/01, § 86, ESLP 2004-IV; *Balšán proti České republice*, č. 1993/02, § 40, 18. července 2006). V tomto ohledu Soud připomíná, že změna zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, provedená zákonem č. 83/2004 Sb. přiznává tomu, kdo byl účastníkem vnitrostátního trestního řízení a v jehož případě mezinárodní soud vyslovil závěr, že došlo k porušení jeho lidských práv či základních svobod ze strany orgánů státní moci, možnost podat návrh na obnovu řízení před Ústavním soudem.

B. Náklady řízení

60. Stěžovatelé rovněž požadují částku 3 440 € (navýšenou o DPH) z titulu nákladů řízení vynaložených na právní zastoupení v řízení před vnitrostátními soudy a v řízení před Soudem.

61. Vláda namítá, že stěžovatelé nepředložili žádný důkaz o tom, že požadovanou částku skutečně zaplatili.

62. Podle judikatury Soudu lze stěžovateli přiznat náhradu nákladů řízení, pouze pokud je prokázána jejich reálnost a nezbytnost a také účelnost vynaložené částky. Na základě výše uvedených kritérií a vzhledem k tomu, že v projednávané věci nebyl předložen žádný doklad o zaplacení, Soud z tohoto titulu stěžovatelům nepřiznává žádnou částku.

Z TĚCHTO DŮVODŮ SOUD JEDNOMYSLNĚ

1. *prohlašuje* stížnost za přijatelnou;
2. *rozhoduje*, že došlo k porušení článku 6 odst. 1, 2 a 3 písm. d) Úmluvy;
3. *rozhoduje*, že závěr o porušení Úmluvy sám o sobě poskytuje dostatečné spravedlivé zadostiučinění za morální újmu, která stěžovatelům vznikla;
4. *zamítá* v ostatním návrh na přiznání spravedlivého zadostiučinění.

Vyhotoveno ve francouzském jazyce a sděleno písemně dne 24. července 2008 v souladu s článkem 77 odst. 2 a 3 jednacího řádu Soudu.

Claudia Westerdiek
tajemnice

Peer Lorenzen
předseda